

Alfons Cervera, Levante, Postdata Suplement Cultural, 21 de febrer de 2003

Paisatge d'armes amb gent

Les guerres no s'acaben mai. De primer s'inventen el paisatge els de les armes: un poble, els camps dels voltants, dos o tres núvols que amenacen des de dalt, un tros de sol que tímidament aguaita algunes vesprades amb el color taronja del crepuscle. Aquest paisatge, els de les armes, l'omplin de gent. Això després. Abans, entre el disseny del territori a destruir i el dibuix de la gent que es veurà espoliada, desterrada o amb els budells a l'aire per culpa d'una mina, qui s'inventa la guerra s'inventarà també les raons per a començar-la. Aquest és el dibuix del temps en què vivim: una guerra perpètua, qualsevol territori, les mateixes cares desolades, idèntiques ciutats i camps plens de cadàvers, uns cadàvers que abans de ser cadàvers van viure amb els ulls oberts i van mirar amb aquests ulls les rialles i les cabrioles dels fills i els néts, jugant, en aquest paisatge incompreensible, els jocs d'una infància enganxada a la innocència.

Només ens queda la infància, només això, va escriure algú. Per això Luka és al mateix temps el Luka vell i poeta i l'altre Luka, nét tafaer que s'enlluerna amb un paisatge que no entén. La infància no sap de guerres, només mira i en aquesta mirada no cap res més que la distància justa entre la vesprada dels jocs i la nit fosca del desassossec que a vegades li contenen els iaies, els pares, els que s'acosten i pregunten si la guerra s'acabarà algun dia. El vell Luka, com a home sol quan viu el seu exili intel·lectual entre les bombes i la por, s'abraça als records, igual que feia Pavese en els seus poemes d'estiu. Per a contar aquesta història de guerres universals sense nom ni geografies ni senyals que les identifiquen, Vicent Usó ha ordit una novel·la torrencial, absents les puntuacions que podrien interferir el corrent que porta text avall una història excepcional excepcionalment contada. Perquè Vicent Usó, i això no és la primera vegada que ho escric, és, si no el millor escriptor en català que tenim en aquest País (que potser sí) sí, i sens dubte, un dels més imprescindibles.

El vell Luka torna al poble, fuig de la guerra, anirà sabent a poc a poc que mai no arribarem enlloc perquè en realitat ens quedarem sempre enganxats a la terra d'on pensem inútilment que vam escapar un dia. Ja ho va escriure Pasolini: entre la partida i l'arribada no trobarem cap treva. Entre el món de la guerra i l'aparent placidesa del poble on arriba, no hi haurà cap descans, només la mirada interrogant del xiquet Luka ("supervivent blanc i silenciós del trànsit de la guerra"), les carícies del xiquet Luka al cos del iaio convulsat per la febre, l'altra mirada del poeta que alguna vegada va voler deixar de ser-ho com si una guerra ens deixés la més mínima possibilitat de ser una altra cosa que carn a trossos, una carn que haurem de reconstruir més tard en una cirurgia impossible perquè allò que es queda entre les bombes no és només la carn destrossada sinó la consciència feta pols i a vegades la culpa.

Les novel·les contenen el que a vegades la realitat amaga. Quan la guerra del Golf, va dir Baudrillard en una clara ostentació d'obscuritat intel·lectual, que aquella guerra no va existir mai: només la seua representació. I ací s'equivocava, i tant, l'il·lustre francès: aquesta representació deixava després dels aplaudiments milers de morts i milers de bombes soterrades en les cicatrius del pànic. "Crònica de la devastació" conta la història d'una guerra que no va existir mai perquè és el relat de totes les

guerres, de totes les rugositats del temps quan intentem domar-lo i el que domem és el miratge del temps, el núvol de *napalm* que omplirà de taques blaves l'esperança. Per això escriu com ningú Vicent Usó la crònica d'aquest futur impossible, una "crònica que no sé si tindrà el valor de recordar, al capdavall reduir-la a mots serà com tornar-la a viure, com tornar a enfrontar tantes morts, la de jorga, la de narsos, la de maia, la de ladis, la de sali, la de tants sacrificis igualment estèrils, enfrontar la humiliació, el pànic, la desesperança, la fam, enfrontar una vegada més l'horror inabastable de tanta devastació". No deixa espais en blanc l'autor, a penes una línia entre seqüències. No hi caben espais en blanc perquè la consciència no para de fluir i si el paràgraf es talla la consciència es mor, el relat es queda sense aire, aquella música que Thomas Bernhard sabia mesurar com ningú s'haguera quedat suspesa en el ganxo infeliç de la malaptesa.

Per això escriu com cap altre escriptor Vicent Usó. I en aquesta novel·la, que va guanyar l'últim premi Andròmina dels Octubre, l'autor castellonenc demostra de sobres que tinc raó, que allò que ell escriu hi ha poca gent nostra que ho escriga, que si vostés llegeixen aquesta novel·la i després recuperen alguns dels seus llibres anteriors (sobretot "La taverna del Cau de la Lluna") no tindran més remei que traure's el barret o el que siga davant de les seues pàgines. Facen la prova: agafen aquesta novel·la, òbriguen-la amb una certa delicadesa per a evitar, si més no, les primeres bombes. I quan llegiran "martí ha arribat amb notícies de la guerra..." ja estaran irremeiablement a mercé de les seues pàgines irrepetibles.